

Т.В. Домашенко, І.О. Дяченко

Сумський державний університет, м. Суми

МІСЦЕ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена особливостям використання термінів та термінологічних одиниць у політичному дискурсі. Виходячи з провідних характеристик та функцій термінологічної лексики, здійснюється її класифікація відповідно до наукових сфер, які вона представляє у рамках політичного дискурсу.

Ключові слова: політичний дискурс, термін, термінологія, терміносистема.

МЕСТО ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Т.В. Домашенко, И.О. Дяченко

Статья посвящена особенностям использования терминов и терминологических единиц в политическом дискурсе. Исходя из ведущих характеристик и функций терминологической лексики, осуществляется ее классификация согласно научным сферам, которые она представляет в рамках политического дискурса.

Ключевые слова: политический дискурс, термин, терминология, терминсистема.

PLACE OF TERMINOLOGICAL LEXIS IN POLITICAL DISCOURSE

T.V.Domashenko, I.O. Dyachenko

The article is devoted to a specific usage of terms and terminological units in political discourse. Based on the principal features and functions of terminological lexis, its classification is carried out according to scientific fields of political discourse.

Key words: political discourse, term, terminology, term system.

Вивчення мовленнєвої поведінки ораторів, зокрема політичних діячів, в умовах розвитку сучасної лінгвістичної науки набуває особливої актуальності. І не останню роль тут відіграє добір лексичних одиниць, якими політиками оперують для зовнішнього впливу на аудиторію, для здобуття контролю над свідомістю людей, аби в подальшому заручитись їх підтримкою.

Помітною особливістю політичного дискурсу є використання у ньому термінів і терміносполук, які виходять за межі лексикону пересічних мовців. Термін (від лат. *terminus* – межа, кінець) – це слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо [5]. Термінологія – це вже сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва або всіх термінів даної мови [5]. А терміносистема – це система термінів у певній галузі/під – галузі наукового або технічного знання, обслуговує наукову теорію або наукову концепцію [1]. Терміносистема формується не разом з формуванням певної науки, а відповідно до етапів формування теорії або теорій цієї науки [1]. Проте в основі терміносистеми не обов'язково має бути наукова теорія. Іноді достатньо, щоб була концепція або узагальнені ідеї.

На сьогоднішній день у даній царині працюють такі лінгвісти: Андрусак І.В., Бялик В.Д., Воробйова О.І., Павлуцька В.О., Семенюк А.А., Чудінов А.П., Шейгал О.І. та інші.

Об'єктом дослідження у даній статті виступає політичний дискурс із його характеристиками та функціями, що регулюють вживання тих чи інших лексичних одиниць.

Предмет дослідження – термінологія політичного дискурсу як корегуюча сфери, що висвітлюється адресантом.

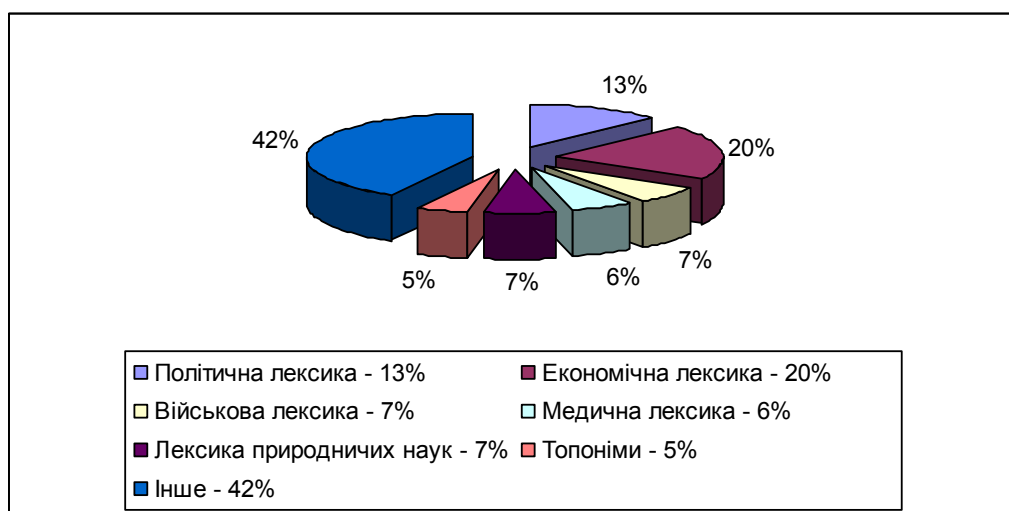
Мета роботи – обґрунтувати доцільність використання термінів та терміносполук у політичному дискурсі та провести класифікацію термінів, що мають високу частоту вживання у ньому. Мета передбачає постановку і виконання таких завдань:

- визначення провідних характеристик політичного дискурсу;
- виявлення місця термінів у лексичному складі;
- визначення категорій політичних термінів.

Політичний дискурс як категорія, обумовлена соціокультурним контекстом, унікальним збігом обставин, маркована інституційністю, риторичністю та емотивністю, вбирає в себе специфіку всіх сфер соціальної дійсності, відбиває у власному формально-семіотичному комплексі основні узуальні тенденції, що превалюють на даному етапі існування літературної мови; залишається потужним джерелом okazіональних елементів, створюючи сприятливі умови для їх подальшого поширення; є чинником таких процесів як термінологізація та детермінологізація.

Цілком слушним у даному аспекті виявляється порівняння, запропоноване В. З. Дем'янковим, у якому дискурс ЗМІ і, безпосередньо, політичний – це щось на кшталт Мак Дональдса: такий дискурс повинен легко перетравлюватись і швидко здійснювати свій ефект (засвоюватись як будь-яка fast food), дозволяючи по можливості непомітно маніпулювати свідомістю аудиторії [2, с. 374]. Політик повинен уміти зачепити необхідні емоції, переконати адресата у правильності свого міркування та бачення ситуації, сформувати певне ставлення до тих чи інших політичних подій у спосіб, що є вигідним для нього, що зрештою спрямовано на формування світогляду та впливу на поведінку людей [3, с. 164].

Відповідно, у політичному дискурсі спостерігається особливе вживання мови для вираження особистісної ментальності, ідеології, що зумовлює активізацію деяких рис мови і, зрештою, використання особливої граматики та особливих правил лексики [5, с. 39]. Лексичні представлення політичного дискурсу, які за своїм денотативним значенням відносяться саме до політичної сфери вживання, вирізняються незначною кількістю канонізованих слів, виразів та кліше [9, с. 213] (*government, election, poll, ballot, federal, Democrats, Republicans, President, Commander-in-Chief, Administration, Tea Party, Constitutional responsibility, the White House* і т.д.).

Рис.1. Денотативне представлення лексичного складу передвиборчого дискурсу [4, с. 317]

На діаграмі візуалізовано частоту вживання лексики у текстах передвиборчих кампаній, денотативне значення якої відбиває домінантну сферу вживання (терміни, професіоналізми). Для здійснення такого контент-аналізу до розгляду було взято по 2 агітаційні виступи М. Бахманн, Б. Обама, Р. Перрі та М. Ромні [7] відповідно до економічного, медичного, наукового, соціального стану держави у 2012 році. Склад політичної лексики, як показує діаграма, залишається відносно низьким (13%), значно поступаючись категорії “Інше” (42%), яка вбирає в себе як лексичні одиниці, що презентують не представлені у категоріальному переліку сфери діяльності людини, так і лексичні одиниці, конотативне значення яких домінує над денотативним, що в черговий раз доводить первинність емотивності та вторинність інформативності передвиборчого дискурсу.

Для порівняння звернемося до аналізу 5 промов Джорджа Буша вже на посаді Президента США (2004–2007 рр.), аби прослідкувати динаміку застосування термінологічних лексичних одиниць.

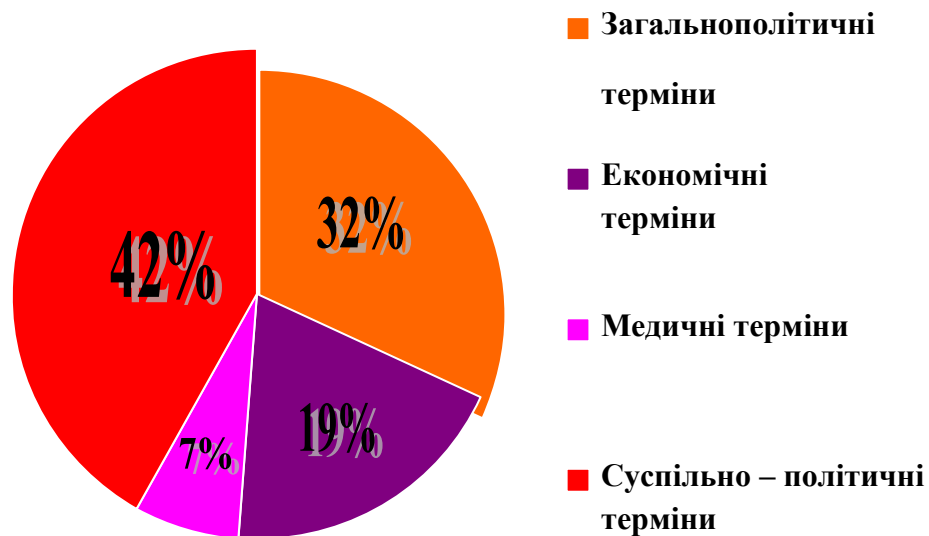

Рис.2. Термінологічна складова у президентських виступах Дж. Буша

При аналізі політичного дискурсу на матеріалі вже президентських виступів Джорджа Буша, помічаємо частоту вживання політичної термінології у чотирьох категоріях: загальнополітичні, економічні, медичні та суспільно-політичні терміни. При проведенні кількісних підрахунків, стає очевидним, що першими по частоті вживання є суспільно-політичні терміни. Дана категорія складає 42% від загальної кількості термінів. Суспільно-політичні терміни відображають всі сфери політичного та суспільного устрою спільноти, та позбавлені емоційно-експресивного забарвлення. Зміст таких термінів є не менш важливим, адже вони адресовані безпосередньо до народу і несуть смислове навантаження, яке є важливим для жителів США.

Джордж Буш не розмежовує у своїх промовах людей за політичним, релігійним чи іншим вподобанням. Він об'єднує народ в одне ціле.

So around the world, America is promoting human liberty, human rights, and human dignity; Liberty is leading the world toward a new age when freedom belongs to all nations; Our nation is blessed to have citizens who volunteer to defend us in this time of danger [8].

Терміни позначають рівність ставлення президента до свого народу, а також виявляють щирю повагу та небайдужість.

Наступною категорією термінології, вживаної Джорджем Бушем, є загальнополітична термінологія. Відсоткове відношення даної категорії становить 32%. Ці терміни використовуються для позначення понять влади, її спрямованості, діяльності.

For eight years, it has been my honor to serve as your president; The world will witness the vitality of American democracy; America has gone more than seven years without another terrorist attack on our soil [8].

Використані Джорджем Бушем терміни відображають напрямок його діяльності та політичне становище країни.

Менш чисельною є економічна термінологія (19%). Це пов'язано з тим, що президент у своїх виступах звертав менше уваги на економічні процеси США. Але при цьому зміг висвітлити найважливіші моменти в економічній політиці країни.

Facing the prospect of a financial collapse, we took decisive measures to safeguard our economy; We will restore our economy to the path of growth; Every taxpayer pays lower income taxes [8].

Такий приклад є підтвердженням того, що адресант зацікавлений у розвитку економіки США та у покращенні добробуту населення.

До останньої категорії політичної термінології відносимо медичну термінологію (всього 7%). Джордж Буш не хотів залишити без уваги медичну сферу Америки та підкреслити, що уряд країни турбується не лише про своїх громадян і не стоїть осторонь проблем інших країн.

We are standing with dissidents and young democracies, providing AIDS medicine to bring dying patients back to life, and sparing mothers and babies from malaria; A new Medicare prescription drug benefit is bringing peace of mind to seniors and the disabled [8].

За результатами проведеного дослідження можна впевнено стверджувати про відсутність значної частоти вживання лексичних одиниць, які б представляли вузько спеціалізовану термінологію. Такий крок політиків в рамках вибору лексичних одиниць при вербалізації власної інтенції пояснюється прагненням бути зрозумілим максимальній кількості реципієнтів. Разом з тим, кількісні показники свідчать про вживання термінологічних лексичних одиниць, які характеризують ті чи інші суспільні явища та називають політичні, економічні чи медичні аспекти, які є актуальними на даному етапі розвитку суспільства.

Таким чином, частота вживання термінів, як і будь-яких інших лексичних одиниць, визначається значущістю позначуваного аспекту у суспільстві, що відбиває потребу його називання у подальшому і, відповідно, поширення в узуальній практиці. При цьому узуальне поширення термінів є гарантом процесу детермінологізації, який особливо чітко простежується саме у політичному дискурсі, і який заслуговує на подальше вивчення.

Література

1. Васенко Л.А. Фахова українська мова : Навч.посіб. / Л. А. Васенко, В. В. Дубічинський, О. М. Крimeць. – К. : ЦУЛ, 2008. – С. 85 – 86.
2. Демьянков В. З. Интерпретация политического дискурса в СМИ / В. З. Демьянков // Язык средств массовой информации; [учебное пособие для вузов, под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический Проект. Альма Матер, 2008. – С. 374–393.
3. Медведь Е. Н. Средства речевого воздействия политспичей / Е. Н. Медведь, А. В. Прокопенко // Текст. Язык. Человек. Неделя русской филологии в Мозырском государственном педагогическом университете им. И. П. Шамякина : сборник научных трудов : в 2 ч. / УО МГПУ им. И. П. Шамякина; редкол.: С. Б. Кураш (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь, 2011. – Ч. 1. – С. 163–165.
4. Попова О. В. Лексико-семантична складова політичного мовлення (на матеріалі передвиборчого дискурсу) / О. В. Попова // Наукові праці Кам'янець-

Подільського національного університету ім. Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 32. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – С. 316–319.

5. Степанов Ю. С. Альтернативный мир. Дискурс. Факт и принцип причинности / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца 20 века. – М. : РГГУ, 1995. – С. 36–48.

6. Яременко В. В. Новий тлумачний словник української мови. Т. 3 : П – Я / В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – К. : Аконіт, 2008. – С. 524–525.

7. Candidate Speeches [Electronic resource]. – Access : <http://2008election.procon.org/view.resource.php?resourceID=1568>

8. George W Bush's final speech [Electronic resource]. – Access: [http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/4251301/George -W-Bushs-final-speech -Full-transcript.html](http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/northamerica/usa/4251301/George-W-Bushs-final-speech-Full-transcript.html)

9. Van Dijk T. A. Political Discourse and Ideology / T. A. Van Dijk // Doxa Communication. – 2001. – № 1. – P. 207–225.

Домашенко, Т.В. Місце термінологічної лексики у політичному дискурсі [Текст] / Т. В. Домашенко, І. О. Дяченко // Філологічні обрії : Збірник наукових праць молодих учених України. Вип. 8. – Кривий Ріг : ДВНЗ Криворізький національний університет, 2014. – С. 55–59.